

Advokat Jon Wessel-Aas jwa@lundogco.no
Tronn Dønnestad Hansen <mailto:tronnh@hotmail.com>

Skulle økonomisk støtte til «Sørlandsnyhetene» ha vært innrapportert som bidrag til Demokratene i Kristiansand?

Via Valgdirektoratet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet mottok Partilovnemnda epost av 23. og 30. oktober 2019 fra Tronn Hansen. Under henvisning til en artikkel i avisen Fædrelandsvennen («De ville ha et politisk alternativ. Slik var oppstarten til Folkelista») skriver han blant annet:

«Det fremgår av denne artikkelen at både Nils Nilsen fra Demokratene, og Svein Harald Mosvold Knutsen fra Tverrpolitisk Folkeliste, har bidratt til manipulasjon av velgerne gjennom Facebooksiden Sørlandsnyhetene.

Det kan også virke som om det er gitt skjult partistøtte gjennom at Einar Øgrey Brandsdal sponser de ovennevntes politiske innlegg og deres partiers innlegg på Facebooksiden Sørlandsnyhetene. Nilsen har også hatt et arbeidsforhold der i halvannet år, som administrator (redaktør) og skribent.

<https://www.dn.no/medier/-jeg-var-med-pa-a-skape-dette-udyret/2-1-686637>

Jeg var selv sidens opprinnelige redaktør og kan dokumentere at de ovennevnte var initiativtakerne til siden, som etter alt å dømme har blitt brukt til systematisk propaganda mot Kunstsiloen, alle ledd i prosessen og alle mennesker som har hatt noe å si for den.

Her har man utført et angrep på Demokratiet, og blitt belønnet med plasser i bystyret. Dette synes jeg er skremmende.»

Ved brev av 15. januar 2020 anmodet advokat Jon Wessel-Aas, på vegne av seks lokale klienter, om «kontroll med overholdelse av partilovens bestemmelser om finansiering – Demokratene og kommunevalget i 2019». Innledningsvis i brevet heter det blant annet:

«På vegne av [klientene] anmodes Partilovnemnda i henhold til partiloven § 24 om å kontrollere hvorvidt det politiske partiet Demokratene (i Norge) har overholdt bestemmelsene i partilovens kapittel 4 om bidrag fra andre og om regnskap, bokføring innberetning av slike bidrag. [...] kort fortalt dreier det seg om (skjulte) økonomiske bidrag fra selskapet Bran[d]sdal Invest AS og/eller dets eier Einar Øgrey Brandsdal til Demokratenes valgkamp i Kristiansand kommune i kommunevalget i 2019.»

Fortsettelsen viser at det også i dette tilfellet er spørsmål om mulig skjult partistøtte gjennom den nevnte facebooksiden «Sørlandsnyhetene».

Nemnda har også mottatt en rekke henvendelser med tilhørende informasjon fra Einar Øgrey Brandsdal, som – personlig eller gjennom selskapet Brandsdal Invest AS – angis som kilde for de mulige partibidragene før og under valgåret 2019.

E-post:
post@partilovnemnda.no
Internett:
www.partilovnemnda.no

Kontaktperson:
Daniel Giske
Tlf. 22 24 68 73

Adresse:
Partilovnemnda
Postboks 14
6801 FØRDE

Endelig har spørsmålet vært gjenstand for offentlig oppmerksomhet, så vel lokalt som til en viss grad nasjonalt.

Slik Nemnda ser på saken, har den ikke funnet grunn til å innhente nærmere informasjon fra Demokratene i Kristiansand eller varsle partiet om mulig vedtak om administrativ sanksjon.

Den juridiske rammen

Det er tillatt for alle å gi bidrag til politiske partier (partiloven § 17).¹ Dette gjelder uten hensyn til bidragets form (penger, gjenstander, tjenester mv.), jf. § 19 nr. 3. Også bidrag gjennom finansiering av offentlige kampanjer, annonser og andre former for medieoppmerksomhet, omfattes.

Saken reiser altså ikke noe spørsmål om ulovlig bidrag. Spørsmålet er utelukkende om partiene selv har respektert partilovens krav om åpenhet om økonomisk støtte til politiske partier. Åpenheten skal bidra til å realisere lovens formål om å «motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet» (§ 1 nr. 1).

Den lokale debatten som denne saken springer ut av, toppet seg i perioden før kommunevalget i 2019. Dette forklarer at plikten til særskilt å innberette bidrag på mer enn kr. 10 000 i valgår (frem til fredag før valgdag) har tiltrukket seg særlig interesse (jf. partiloven § 18 nr. 4). Men denne plikten inntreer bare når det er tale om «bidrag» som omfattes av reglene om regnskap, årsrapportering og innberetning mv. i partiloven kap. 4. Spørsmålet blir derfor om støtte til «Sørlandsnyhetene» faller inn under partilovens begrep om «bidrag» til et eller flere politiske partier.

Spørsmålet om mulig partistøtte via «Sørlandsnyhetene» berører både Demokratene og Tverrpolitisk Folkeliste, som begge hadde sterk fremgang under kommunevalget i Kristiansand i 2019. Men det er bare Demokratene som er registrert på en slik måte at det går inn under reglene i partiloven kap. 4 om regnskaps- og rapporteringsplikt mv. for politiske partier, jf. § 1 nr. 3. De videre bemerkningene begrenser seg derfor til spørsmålet om mulig støtte til partiet Demokratene i Kristiansand.

Nærmere om problemstillingen

I brevet av 15. januar 2020 sammenfatter advokat Wessel-Aas den underliggende problemstillingen på følgende måte (s. 3-4):

«Selv om de faktiske forhold ikke er avklart i detalj, synes det å fremgå av det som allerede er avdekket, at det er sannsynliggjort at partiet Demokratene både før og i valgåret 2019, har mottatt bidrag i henhold til definisjonene i partiloven fra både Einar Øgrey Brandsdal personlig og fra hans heleide selskap Brandsdal Invest AS.

Måten det er gjort på i dette tilfellet - via Facebook-siden «Sørlandsnyhetene», som gjennom blant annet bevisst manipulering av velgerne ved bruk av kampanjepreget desinformasjon - gjør at det under henvisning til formålet med reglene i partiloven må anses som særlig påkrevet at Partilovnemnda foretar nærmere undersøkelser og kontroll med hva som har foregått. Den formen for lite gjennomiktig finansiering av politiske partiers valgkampanjer via sosiale medier har man sett eksempler på i flere varianter i verden de senere årene, og det utgjør en trussel mot demokratiet som blant annet partilovens bestemmelser om finansiering og offentlighet rundt finansieringen er ment å utgjøre et bolverk mot.»

¹ Enkelte begrensninger er det ikke grunn til å gå inn på her.

Sammenfatningen peker på viktige problemstillinger: Politiske partier eller kandidater kan støttes på ulike måter. Sosiale medier gir nye muligheter og kan ha stor effekt. Åpenhet om partistøtte er viktig både for å sikre tilliten til valgdemokratiet og motvirke at privat støtte fører til uønskede bindinger.

Partilovens begrep om bidrag fanger imidlertid ikke opp alle former for indirekte partistøtte i form av penger, tjenester mv. Det finnes mange eksempler på at virksomhet utenfor rammene av de politiske partiene kan påvirke både stemningen i samfunnet og valgresultatene. Frivillige organisasjoner eller folkebevegelser for eller imot et eller annet (klimakutt, bompenger ...) er slett ikke nytt. Det er heller ikke gitt at slik virksomhet er uønsket eller skadelig i et demokratisk samfunn. Dette gjelder selv om den utvilsomt kan, eller endog er ment å, påvirke den politiske utviklingen eller utfallet av politiske valg. EU-debatten, fagbevegelsens politiske engasjement, klimaaksjoner eller aksjoner for stengning av veier eller mot bompenger gir bare noen av mange mulige eksempler. Men finansieringen av slik virksomhet vil bare unntaksvis være omfattet av reglene om åpenhet om bidrag til politiske partier.

Det er riktig at (i vid forstand) politiske kampanjer i økende grad skjer via sosiale medier som Facebook, eller med støtte i slike medier. Dette gir utvilsomt nye muligheter for «bevisst manipulering av velgerne ved bruk av kampanjepreget desinformasjon», for ikke å snakke om spredning av «fake news». Valget av terminologi kan imidlertid ha betydning for problemforståelsen. For eksempel må forsøk på å påvirke velgerne antas som regel å være «bevisst», og «manipulering» benyttes ofte som negativt ladet erstatning for ord som «påvirkning». Partilovnemnda skal ikke avgjøre hvilken versjon av fortellingen om omstridte saker som utgjør «desinformasjon».

Utviklingen i sosiale medier bør antagelig få lovgivningsmaktens oppmerksomhet, ikke bare med sikte på ytringsfriheten og dens grenser, men også for å vurdere om det bør tas nye skritt for å ivareta målet om åpenhet om partifinansiering. I denne foreliggende saken må Partilovnemnda likevel nøye seg med å vurdere om partiet Demokratene har mottatt støtte gjennom facebook siden «Sørlandsnyhetene» i en slik form at det skulle ha vært regnskapsført og eventuelt innrapportert etter reglene i partiloven kap. 4.

Nærmere om mulig støtte via «Sørlandsnyhetene»

Den dokumentasjonen om «Sørlandsnyhetene» som Partilovnemnda har mottatt, speiler et sterkt (lokal)politisk engasjement. En del av bakgrunnen er antagelig at facebook siden har vært oppfattet som et alternativ til den eneste lokalavisen (Fædrelandsvennen) og dens dekning av omstridte saker.

I denne sammenheng kan det blant annet nevnes at Tronn Dønnestad Hansen i epost av 23. oktober 2019 bemerker at facebook siden «etter alt å dømme har blitt brukt til systematisk propaganda mot Kunstsiloen, alle ledd i prosessen og alle mennesker som har hatt noe å si for den». I epost av 30. oktober 2019 fremhever han som er «sentralt moment» at opprettelsen «hadde et utspring i kampen mot Kunstsiloen», og at «effekten av ekkokammeret» ble forsterket av at «den eneste lokalavisen har de fleste viktige sakene sine bak en betalingsmur, og at Sørlandsnyhetene klarer å bruke polariseringen til sin fordel, ved å systematisk avskrive Fædrelandsvennen som «fiffens avis», som ikke er til å stole på».

Advokat Wessel-Aas taler om «Sørlandsnyhetene» som «et sted dels for spredning av blant annet falsk informasjon og dels rene hetskampanjer mot både lokalpolitikere fra de «etablerte» partiene og ledende personer i Kristiansand» (brev av 15. januar 2020 s. 1).

Det ser imidlertid ut til at «Sørlandsnyhetene» har gitt plass for innlegg om en lang rekke saker. Ifølge oppsummeringen i epost av 29. januar 2020 fra Einar Øgry Brandsdal til Nemnda hadde den

«veldig mange artikler om veldighetsarbeid i Kristiansand og Strømmestiftelsen. SN skrev også mange saker om blant annet bygge bransjen og de ulike entreprenørene som finnes i Kristiansand omegn. I tillegg skrev Sørlandsnyhetene også saker som omhandlet barnehager, havnene på Sørlandet, kommuneøkonomi, budsjett, ulike museer, kunsten til Nicolai Tangen, bemanningsbyråene i Kristiansand, sport, Ik-Start, Vipere (Håndball), en rekke spørreundersøkelser, Lokalavisen, Næringsforeningen, ACER, bompenger, Elon Musk, Tesla, Hyperloop, Jonas Gahr Støre , journalistene i FVN, Søgne kommune, båtfergene i skjærgården, Kate Anbjørg Kristoffersen, Arendals uken, Kanalbyen, Trond Giske, Universitetet i Agder, Songdalen kommune, Rutebilstasjonen, sykkelveiene i Kristiansand, 17 Mai, Jesus, Tom Nordlie, Bilbao kunstmuseum, NHO, Fiskå Verk, Kulturskolen, SFO, Øyegospel på Flekkerøya, Dugnadsarbeid, Konserter, Odderøya Open, AKT Buss , Kystverket, Takster, John Fredriksen, Fredriksen døtrene, Tvende Media, Agderposten, Rutebåtene i Høllen, Trine Skei Grande, Stortinget, Hennig Olsen Is, Gjestehavnene, tiggere, Per Sandberg, Torvparkering, Fjærheia teater, NAV, forurensning, Mamma til Michelle, Sofie Elise, Hestemanden, Kilden, Color Line, NAV osv osv».

Brandsdal opplyser også (epost av 24. januar 2020) at Sørlandsnyhetene siden oppstart har

«latt mellom 50 og 100 ulike skribenter få slippe til med ulike innlegg. Flere av dem med fullt navn og en rekke anonyme. Dette er personer som har vært/ikke har vært medlemmer av politiske partier.

For personer med politiske medlemskap så har dette vært fra mange partier, bla Demokratene, AP, Krf, Helsepartiet, Liberalistene, Høyre med flere. fra en rekke politiske synssteder. ... Representanter og politikere/listekandidater fra samtlige politiske partier har deltatt med egne innlegg eller kommentarer.

De aller fleste partier som deltok i fjorårets kommunevalg fikk EGNE innlegg på trykk på SN. Det var også partier som tok avstand fra SN, men SN valgte likevel å dele deres valgkampinnlegg på SN.

De partier som jeg oppfatter var mest flittige i kommentarene var representanter er Arbeiderpartiet, Krf og Høyre, samt Demokratene.

Det ble også publisert en rekke innlegg fra Helsepartiet og Liberalistene, men ingen av disse partiene fikk nok stemmer til representasjon i bystyret.

Siden var åpen for alle politiske farger. ...

Det triste var at enkelte partier ikke ville benytte seg av muligheten til å sende inn egne leserinnlegg og kronikker.»

Uansett forum vil «kampanjer» i forkant av politiske valg lett favorisere partier og/eller kandidater som deler samme syn. Det er fullt mulig at «Sørlandsnyhetene» har påvirket kommunevalget i 2019 til fordel for Demokratene (og Tverrpolitisk Folkeliste), som begge synes å ha argumentert mot flertallsstandpunktet om blant annet «Kunstsiloen». Men slike effekter gir ikke i seg selv grunn til å konstatere at finansiell støtte til «Sørlandsnyhetene» utgjør bidrag som Demokratene skulle ha innrapportert etter reglene i partiloven kap. 4.

Det er på det rene at Einar Øgrey Brandsdal bidro til etablering og drift av «Sørlandsnyhetenes». På spørsmål fra Tronn Dønnestad Hansen «om hvor store beløp som eventuelt var betalt fra Brandsdal Group AS til å finansiere/sponse «Sørlandsnyhetene» og spredning av innleggene der, svarer finansdirektøren i Brandsdal Group AS, Vidar Ertzeid, slik:

«1. Brandsdal Group har ikke støttet SN økonomisk.

2. Jeg har sjekket med Einar. Han har privat og gjennom sitt private investeringsselskap, Brandsdal Invest, støttet SN i perioden du var redaktør med sponing av et par innlegg. Etter dette var støtten fra Einar/BI støtte for å få følgere, IKKE sponing av innlegg.

3. Samlet økonomisk støtte fra Einar er en brøkdel av tallene du opererer med.

Ut over dette har jeg ingen kommentar.»
Uttalelsen er her sitert slik den er gjengitt på s. 3 i brevet fra advokat Wessel-Aas. Ifølge epost av 30. oktober 2019 fra Tronn Hansen var han redaktør i «Sørlandsnyhetene» fra «omlag 20. Februar 2018 til 1. Mars 2018, og tredde ut etter enighet med Einar Øgrey Brandsdal om en sluttpakke».

I epost av 29. januar 2020 til Partilovnemnda skriver Einar Øgrey Brandsdal selv blant annet følgende:
«Annonsene som ble laget var som jeg har skrevet før å få flere til å følge Sørlandsnyhetene med teksten
«Gratis Nyheter fra Sørlandet. Ingen Abonnement! Følg oss helt GRATIS NÅ!»
Det ble IKKE sponset politiske innlegg til fordel for Demokratene, slik Wessel Aas legger opp til i sin påstand.»

I epost av 24. januar 2020 skriver Brandsdal blant annet:
«Hva slags sponing har jeg bidratt med?
Jeg har bidratt med økonomisk støtte både privat og ved mitt selskap Brandsdal Invest.
Wessel Aas hevder at jeg har via SN har bidratt med økonomisk bidrag til Demokratene via SN.
Wessel Aas har lagt opp til at jeg har sponset innlegg på vegne av Demokratene.
Dette har vi tidligere skrevet til både Steinar Olsen og Tronn Hansen, forklart at ikke stemmer.
...
For å forstå hva jeg har bidratt med så må jeg sette dere litt inn i hvilke ulike muligheter Facebook har i forhold til sponing.
På plattformen Facebook så kan man velge mellom følgende markedsførings mål. ...
Sponsingen som er utført utenom de aller første sakene som Tronn Hansen skrev, da han var redaktør, har dreid seg om å få flere følgere til Sørlandsnyhetene, IKKE sponing av politiske innlegg.
... en fane som heter «Engasjement».
Når man klikker på denne så kan man velge å få flere følgere til siden man ønsker å profilere.
Det var dette som mine økonomiske bidrag ble gitt til. ...
Hele bidraget jeg har gitt var for å få flere følgere og ikke sponing av innlegg.»

Det bildet Brandsdal i en viss forstand her tegner av seg selv som svært datakyndig, stemmer godt med noen uttalelser i epost av 30. oktober 2019 fra Tronn Hansen til Partilovnemnda:
«Det er verdt å notere seg følgende; Brandsdal har tjent seg rik på salg og markedsføring på nett, og innehar en kompetanse som få andre i landet kan skilte med. Er det noe mannen virkelig kan, så er det å skape engasjement og skaffe besøk til nettsider, så man bør ikke undervurdere kraften i Sørlandsnyhetene, med sine nær 24000 følgere.»

Uten å ta standpunkt til alle enkeltheter i dokumentasjonen, har ikke Partilovnemnda grunnlag for å avvise Brandsdals versjon av historien om sin sponing av «Sørlandsnyhetene».

Konklusjon

Engasjement til fordel for eller imot bestemte saker, institusjoner eller personer, eller som alternativ til f.eks. stedets avis, kan ikke i seg selv regnes som støtte til partier med et program med tilsvarende innhold. Dette gjelder både når engasjementet kanaliseres gjennom sosiale medier og når det skjer på annet, mer tradisjonelt vis. I vår tid vil for øvrig grensen på dette punkt være vanskelig å trekke.

Partiloven setter krav til åpenhet om finansiering av politiske partier, men regulerer ikke finansiering av politiske lister (som ikke er partier) eller politiske kampanjer. Det er opp til lovgiver å vurdere om skillet også i fremtiden bør trekkes på samme måte som i dag.

Selv om finansiell støtte fra Einar Øgrey Brandsdal til enkeltinnlegg mv. til fordel for Demokratene hadde latt seg påvise, ville bare detaljert gjennomgang av regnskaper mv. fra facebook siden, Brandsdal Invest og Brandsdal personlig ha gjort det mulig å identifisere slike bidrag og bedømme beløpenes størrelse. Slike undersøkelser har Nemnda intet juridiske grunnlag for å iverksette. I denne sammenheng kan det også være grunn til igjen å minne om at bidrag til politiske partier ikke i seg selv er ulovlig.

Det viktigste er imidlertid at Nemnda ikke ser noe behov for å foreta slike videre undersøkelser i en sak som etter alt å dømme forstås best i lys av et til dels betent lokalpolitisk klima.

Etter behandling i møte 20. mars 2020, der alle medlemmene deltok, finner Partilovnemnda enstemmig at det ikke er grunn til å foreta seg noe mer i saken.

For Partilovnemnda

Eivind Smith
Leder

Daniel Giske
Sekretariatsleder

Kopi:

Einar Øgrey Brandsdal ainar@brandsdalgroup.com

Demokratene i Kristiansand tetse@start.no

Kommunal- og moderniseringsdepartementet postmottak@kmd.dep.no

Dokumentet er elektronisk godkjent